

Spomini bodo živeli – 80 let Slavke Završnik

Slavko Završnik obiščem v imenu **Društva izgnancev Slovenije, KO Kamnik**, da ji čestitam ob visoki življenjski obletnici. Srečam jo pred hišo, ki sta si jo z zdaj že dolgo časa pokojnim možem zgradila v letih, ko si je vsak pošten človek še lahko zgradil hišo, otroci pa so imeli pred seboj svetlo prihodnost. Razveselila se je rož, ki sem ji jih prinesla. »Prav takšne sem si želela kupiti,« se nasmeje.

Povabi me v hišo na kavo in pecivo. Pridružim se ji v majhnem dnevnem prostoru. Na stenah visita sliki Josipa Broza Tita. Pozabila sem že, kako odločen mož je bil videti, visokega čela, valovitih las in svetlih, prodornih oči. Slavki povem, da bi mene in bralce Kamniškega občana zanimalo marsikaj o njeni prehojeni poti. Rodila se je 3. maja pred 80 leti v narodno zavedni kmečki družini Brlec s sedmimi otroki v vasi Loke v Tuhinjski dolini. Oče je bil lesni trgovec, imeli so svojo hišo in posedovali so večjo kmetijo. Slavka je zelo ponosna na očeta in mamo. »Ko je domovino zasedel okupator, je oče, star kako leto več kot 30 let, vedel, katera stran je prava,« pove. Začel je delati za odporniško gibanje. Njegova žena, stara komaj 24 let, je bila tedaj visoko noseča, tik pred rojstvom šestega otroka

Zaradi sodelovanja očeta s partizani so okupator in domači izdajalci družino vse bolj ogrožali. Zato je oče začel razmišljati, da bi se z ženo pridružila partizanom, otroke pa bi medtem skrila na varno pri sorodnikih in znancih. Slavka se spominja večerov, ko je njena stara mama prosila očeta, naj ne gre v partizane, saj bo potem družina ločena. Zaradi vse večje ogroženosti družine se z odhodom v partizane ni dalo več odlašati. Oče je odšel v partizane leta 1941, mama pa leta 1942. Otroke so znanci in sorodniki najprej skrivali v gozdu, nato pri sorodnikih in znancih. Številnih dogodkov iz tega obdobja Slavka ne more pozabiti. Z žalostjo pove, da je bilo že v rosi mladosti eno najbolj grenkih spoznanj, da se mora bati tudi kakega izmed sovaščanov, ki je zaradi različnih razlogov začel sodelovati z okupatorjem. »Domači izdajalci so bili hujši kot Nemci,« pove. Zaradi izdaje je bila mati leta 1944, takoj po rojstvu sedmega otroka, pri partizanski družini Ugradar v Tuhinjski dolini ujeta. V zaporu v Begunjah so jo pretepali, mučili do neprepoznavnosti in ji izbili vse zobe, nato pa so jo odpeljali v kazenski zapor v Nemčijo. Domači izdajalci so usodno zaznamovali tudi življenje šestih Brlečevih otrok, starih od treh mesecev do enajstih let. Družino je okupator vztrajno iskal. Maja 1942 so bili otroci zaradi izdaj ujeti in odpeljani najprej v zapor v Kamnik, pozneje pa v različna otroška taborišča v Nemčijo. To so bila taborišča zaprtega tipa, v katerih ni bilo slovenskih odraslih oseb. Otroci so bili ločeni in podvrženi nacistični vzgoji. Slovenski jezik bi morali pozabiti. Devetletna Slavka je bila izgnana najprej v taborišče Seligenporten, nato pa v Saldenburg.

Slavka pripoveduje o uporih slovenskih otrok v taboriščih, ki so hrepeneli po starših in domovini ter naskrivaj med seboj govorili slovenski jezik. Uporna drža in razmišljanje z lastno glavo je tudi danes Slavkina lastnost. Pove, da je njena najljubša pesem Bleda luna, ki so jo otroci peli v taborišču. »Bleda luna jasno sije, duh moj misli na svoj dom, srce zanjga strastno bije, bog ve, kdaj ga videl bom. Vmes so hribi in doline, vmes šumenja bistrih rek...,« zrecitira Slavka nekaj verzov pesmi, ki jo je skupaj z drugimi slovenskimi otroki skrivaj pela v taboriščih. Po koncu vojne se je družina spet srečala v domovini.

Slavki se oči prijazno smeji, ko govori o svojih treh otrocih in o pokojnem možu. Vrsto let je delala kot knjižničarka. S ponosom pove, da že od mladosti zbira zgodovinske dokumente, ki pričajo o ukradenih otrocih, o izseljencih in o borbi med drugo svetovno vojno v občini Kamnik in drugod. Za svoje delo je prejela več priznanj. Organizirala je številne razstave, napisala je več člankov in snopič **Bitka na Kostavski planini**, pa tudi dve knjigi. V knjigi **»Dokler živimo, naši spomini ne morejo umreti«** (1997) je spregovorila o nasilno odpeljanih v taborišča in zaprtih po zaporih. V knjigi **»Preveč je bilo solza«** (1998) je opisala zgodovinsko ozadje tragedije, ki je zajela njo in več kot 500 otrok aktivistov, organizatorjev in sodelavcev OF. Pisala je o življenju ukradenih otrok in taboriščnikov. V knjigi je objavila številne slike, pisma in druge dokumente. Ker je po knjigi veliko povpraševanja, si želi, da bi jo ponatisnili. Zavežem se, da se bom pozanimala o stroških ponatisa. »Morda bi društvu uspelo zbrati denar za ponatis te zgodovinske pomembne knjige,« glasno razmišljam in ji s tem vzbudim upanje, da bo ponatis finančno izvedljiv.

Z zanimanjem prisluhnem podrobnim opisom nekaterih dogodkov med drugo svetovno vojno. Slavka mi ob koncu pogovora zaupa, da že nekaj let piše in zbira dokumente za svojo **tretjo knjigo**, s katero želi zaokrožiti svoje življenjsko delo o zgodovinskih dogodkih med drugo svetovno vojno. Slavki Završnik želim uspešno dokončanje zahtevnega ter za vse nas pomembnega dela.

mag. JULIJANA BIZJAK MLAKAR,
predsednica Društva izgnancev Slovenije, KO Kamnik